

Reis naar het hart van de tangomuziek: Buenos Aires

Winnares Choclo 2008 Margreet Markerink op bezoek in Argentinië

“Het moest er nu eindelijk van komen: Buenos Aires. Om de stad, de mensen en hun muziek te ontmoeten. Die tangomuziek die mijn leven al zoveel jaren op z'n kop heeft gezet. Ooit begonnen uit nieuwsgierigheid – als muzikant heb ik een brede interesse in vele muziekstijlen - groeide dit uit tot een passie voor het leven. En nu ben ik samen met bandoneoniste Jacqueline Edeling onderweg naar de maestro's van de tangomuziek, bepakt en bezakt met goede raad en de telefoonnummers van o.a. Lydia Pugliese en Horacio Ferrer.

DOOR MARGREET MARKERINK

Tangomuziek grijpt ons bij de kladden, raakt ons midden in het hart, doet iets met ons wat geen andere muziekstijl tot nu toe voor elkaar krijgt. Daarom was het tijd om naar Buenos Aires te gaan. Een sprong in het diepe, maar wel voorzien van een bergje aan informatie en adressen. Juan Tajes vroeg of ik Horacio Ferrer wilde ontmoeten. “Denk je dat hij dat ziet zitten?”, vroeg ik “Maar natuurlijk, je hebt toch die Chocloprijs gewonnen, dat is niet voor niets. Ik zal hem schrijven dat je komt”.

Ook Carel Kraayenhof kon ons helpen, en gaf ons ondermeer het adres van Lydia Pugliese. José Rivero gaf nog wat handige *how to behave in BA*-tips mee, en het telefoonnummer van zijn beste vriend. Eva Wolff schreef dat we welkom waren in haar huisje aan de Calle Yatay.

De stad en de mensen

Buenos Aires. Heb ik ooit een stad gezien met zoveel tegenstellingen? Peperdure winkels aan vooraanstaande *avenida's*, elegante schoenen en jurken van de prachtigste snit. Zoals in de wijk Palermo, of Recoleta. Maar ook straten waar het leven zichtbaar moeizamer verloopt, zoals in Once, rond de Avenida Corrientes met piepkleine winkeltjes op straat, maar

ook daklozen, werkelozen, die hun *pesos* met wát dan ook proberen te verdienen. Onder de viaducten en aan de rand van de stad liggen de krottenwijken, de *barrios* waar je beter met een grote boog omheen kunt gaan. Honderdduizenden kanslozen zoeken daar hun weg, zonder eten, zonder bestaanszekerheid. Op de straten van Buenos Aires ontmoet je ze ook: kinderen die *pesos* proberen te verdienen met het ramen wassen van auto's op de drukke Avenida 9 de Julio, die jongleren op straat, die 's nachts tussen het vuilnis zoeken. Kinderen die in de metro plaatjes verkopen, mannen die hartverscheurend zingen voor een peso. Tussen alle zoekenden naar geld en geluk vind je ware kunstenaars die hun kunst met hart en ziel beheersen.

De beheerder van tangomuseum in la Boca

Op weg naar de maestro's van de muziek

Door al die drukke straten zochten wij onze weg naar de maestro's van de tangomuziek of de getuigen daarvan. En onderweg hadden we overal ontmoetingen. Want de Argentijn, die soms op een Italiaan lijkt, een Joodse immigrant, een Westeuropeaan, of een Zuidamerikaan, blijkt een open vizier te hebben. We worden vol respect en met mooie verhalen begroet.

In La Boca, een van oudsher beroemde tangowijk, met immigranten van vooral Italiaanse komaf, is het straatje *la Camanito* beroemd. Maar wij dwalen er nog een stukje vandaan, en belanden bij het plaatselijke voetbalstadion. Pal

In gesprek met Horacio Ferrer tijdens de rondleiding door zijn museum.

naast het stadion aldaar, vol voetbalfans en kids, vlaggetjes en speldjes, is een tangomuseum. Helaas gesloten, zo lijkt het.

De beheerder van het museum zucht diep “*El tango es algo del pasado*”, zegt hij treurig. “Niet langer heeft het zin”, zo

“ooit een stad
gezien met zoveel
tegenstellingen?”

vertelt hij, “om dit museum open te houden. De Argentijnse jeugd houdt van rock en salsa, van vrolijke ritmische muziek. En niet van de trieste tango”. Zodra hij begrijpt dat wij echte tangominnaars en -musici zijn - voor deze gelegenheden tovert Jacqueline dan onze cd en dvd uit de tas – pakt de man zijn sleutel en gaat met ons het museum binnen. We lopen langs galerijen, een oud prachtig theater, ik mag spelen op de piano, en hij vertelt honderduit over alle maestro's waarvan hier brieven liggen, en hoeden, pakken, platen, foto's. D'Arienzo, Troilo, Pugliese, Gardel, Piazzolla. Het emotioneert hem zichtbaar.

Openluchtfestival

Na vijf dagen van prachtige dansvoorstellingen in piepkleine café's in La Boca en op de pleinen van San Telmo, maken we een groots en overweldigend tango-openluchtfestival mee op de Plaza de la República. Met ondermeer Adriana Varela, en voor ons het absolute hoogtepunt Sexteto Major. In Nederland hebben we dit geweldige orkest uiteraard ook al gehoord. Maar hier in de open lucht op een megapodium, met duizenden enthousiastelingen om ons heen maakt het tot een geweldige ervaring. Dat is nog eens spelen! Op het puntje van onze stoel luisieren we naar de souplesse van hun spel en snappen weer helemaal waarom we hier zijn. Zou de tango hier dan toch nog volop leven?

Horacio Ferrer

De volgende dag durf ik het aan; ik bel señor Horacio Ferrer op. Mijn hart slaat over. Een heldere stem klinkt aan de andere kant van de lijn. Moeiteloos schakelt hij over in het Engels, zodra hij merkt dat mijn Spaans niet zo goed is. Natuurlijk wil hij ons zien. Hij heeft al van Juan gehoord wie ik ben. Ik maak een vreugdesprongetje.

Maandagavond klokslag acht uur komen we aan bij de Academia del Tango. Bij

Eva ontvangt ons bij haar thuis, aan de Calle Bartolome Mitre.

de deur worden we al herkend. Na tien minuten is hij er: de man die zoveel heeft betekend voor het nieuwe tangolied. De schrijver Horacio Ferrer, onlosmakelijk verbonden met Astor Piazzolla. Een frêle, hartelijke man; verrast met de meegebrachte bloemen, en zeer geïnteresseerd in en enthousiast over onze cd's van Trio Tangata, Tango Dorado, en mijn eigen composities. Hij leest de titels en stelt heldere vragen. Vertelt zijn verhalen, over de periode in Parijs, samen met Piazzolla en andere *gran maestros*. Zijn ogen glinsteren. We worden uitgenodigd om de volgende dag nogmaals te komen, en dan samen met hem het tangomuseum aldaar te bekijken. De volgende dag begroet hij ons wederom met dezelfde hartelijkheid en breekbaarheid. Ditmaal in een mooi wit pak gestoken. "I listened your canción *Te quiero*. It is very very beautiful. Congratulations! Zijn stem is zacht. Hij leidt ons rond door zijn museum, met uiterste precisie. Ik ben ongerust of dit niet te zwaar voor hem is, of hij niet omvalt; deze doorschijnende erudiete maestro. We doorlopen de gehele geschiedenis van de tangomuziek, maar het heden bevat slechts een kleine vitrine. Hoe kijkt hij tegen de vernieuwingen, de elektronische tango aan? "Het maakt niet uit met welk instrument je speelt, met of zonder een heel orkest, of met een hele hoop elektronica. Het enige wat telt is dat de muziek je raakt, je hart bereikt". Poëtische woorden.

Zwaar bestaan als muzikant

We komen tijdens ons bezoek herhaaldelijk bij Eva over de vloer, tussen al haar – bijna dagelijkse – optredens door. Het leven als bandoneonist in Buenos Aires is zwaar, maar inspirerend. Als muzikant werk je hier praktisch iedere avond om in je bestaan te kunnen voorzien. En dan

ben je goed: je hebt inmiddels een repertoire van honderden of duizenden stukken opgebouwd, zodat je voortdurend in wisselende samenstellingen kunt optreden, met wisselende muziek. Pianist Hernán, haar vriend, zit goed sinds hij een vaste baan heeft gekregen in het Orquesta de la Ciudad. Een goed gesubsidieerd orkest, waarin je dus verzekerd bent van een vast inkomen. Maar de meeste musici moeten het doen zoals Eva, gewoon heel hard en veel werken, en hopen om eventueel ooit tot die top te kunnen behoren.

“De meeste musici moeten het doen zoals Eva, gewoon heel hard en veel werken”

Op dinsdagavond zien we Eva in kwintet spelen, in een wervelende tangoshow met dansparen, moderne arrangementen, een schitterend spel. We vallen bijna van onze stoel van verbazing en bewondering. Tijdens onze gezamenlijke studietijd aan de tango-opleiding in Rotterdam speelde Eva al de sterren van de tango-hemel. Maar deze acht jaren hier hebben haar gevormd tot een bandoneonist van wereldklasse. Ze speelt met hart en ziel, laat haar bandoneon wenen, sprankelen, zuchten, ademen. Helaas is de zaal nog niet voor de helft gevuld.

In San Telmo, aan de Belgrano zagen wij daarentegen een dure, druk bezochte tangoshow met een prachtig uitnodigende folder, een compleet *orquesta típica* belovend, met vier bandoneons, evenzoveel

strijkers, piano, bas, gitaar, en vele dansers. Het bleek een kwartet met een rommelige voorstelling, die wij tenenkrommend beluisterden vanwege de slechte onderlinge timing en het dito spel.

We concluderen dat kwaliteit niet gekoppeld is aan grote shows en dure folders. Kwaliteit is te vinden op straat, in de metro, of waar dan ook. De Argentijnse muzikant moet weergaloos hard werken, zijn talent honderd procent uitdragen, om uiteindelijk in zijn of haar bestaansmogelijkheden te kunnen voorzien.

Bijtanken

Bijtanken moet je absoluut als je hier lang bent. Anders wordt al het getoeter in deze miljoenenstad je teveel. Wij hadden het geluk om meerdere malen samen met Guillermo, Anna en Lucas op stap te kunnen. Zij zijn een familie, oorspronkelijk Nederlandse immigranten van de tweede generatie. We mochten in hun *casita*, hun huisje op palen aan de Rio del Antonio bijkomen; de *chigaras* tjirpend in een natuurgebied vol tropische bomen. Barbecueën en mate drinken, zwemmen en verhalen vertellen bij volle maan; slapen in de stilte die onze oren zo nodig hebben.

Lydia Pugliese, de weduwe van Wij bezochten vele bijzondere mensen.

Bijvoorbeeld Lydia, de weduwe van Osvaldo Pugliese, een van de allergrootste tangocomponisten en pianisten die Argentinië rijk is. Zij is blij met onze komst en met de Hollandse groeten van Carel Kraayenhof. Zij spreekt met melancholie. Mist haar man en musicus Osvaldo. Ook de contacten uit Nederland mist ze: "Waarom schrijven ze niet meer, komen ze niet meer, de tangueros uit Holanda?" Maestro Pugliese was tot kort voor zijn dood de artistiek leider van de tangoafdeling aan het Rotterdamse Conservatorium. Uit die periode herin-

Lydia Pugliese in de kamer met alle beeldjes, trofeeën en foto's van haar man Osvaldo.

Optreden van Margreet en Jacqueline in de Sanatabar aan de Calle Sarmiento. Opmerkelijk detail: de witte vleugel is een ombouw, om een elektrische piano.

nert zij zich vele anekdotes, en bovenal alle mensen, vrienden uit Nederland. In de werkkamer van haar man staat zijn vleugel, met honderden foto's en beeldjes omgeven. Links naast de vleugel hangt de poster van Che Guevara.

Zelf optreden

Ook wij krijgen de speelkriebels. De bandoneon, alle muziek, de podiumkleden: ze liggen ongebruikt te wachten. Maar gelukkig, in de laatste week is het zover: aan de Calle Sarmiento, in de Sanatabar. Weliswaar een eenvoudige locatie, maar in muziekringgen een bekende plek. Argentinië had juist een voetbalwedstrijd gewonnen van Duitsland en een groepje jeugdige vrolijke drinkers was deze overwinning met veel kabaal aan het vieren. Nadat zij buiteland de Sanatabar hadden verlaten, werden wij welkom geheten. Ditmaal met een enthousiaste Eva in het publiek. De eigenaar was erg tevreden, en vond dat we zo snel mogelijk weer moesten spelen. Een kleine valpartij van de trap maakte het voor Jacqueline echter niet mogelijk om twee dagen later alweer te spelen.

Maar wij komen terug. Zeker weten! De directeur van het tangofestival van Argentinië, Gustavo Mozzi, hoopt ons

Op de foto met Gustavo Mozzi, gitarist, componist, en directeur van het groot tangofestival, na ons gesprek over het festival in augustus.

in augustus naar het festival te krijgen. Hij bleek mijn composities waar ik de Chocloprijs mee heb gewonnen, al te kennen. Met dank aan Fernando Marani, cultureel attaché van de Argentijnse Ambassade in Nederland. Wordt het dus straks echt menens? Wij hopen het. Drie weken Buenos Aires en Argentinië: het was overweldigend, inspirerend, en smaakt naar heel veel meer. ■